

Vodní toky a plochy v obcích- revitalizace a další možnosti jejich využití

Ing. Arch. Jana Panchártková
Školitel: Doc. Ing. Zdenka Lhotáková, CSc.
Ústav stavitelství, FA VUT Brno

V dnešní době můžeme ve svém okolí pozorovat snahu oživit městský veřejný prostor obnovou vodních prvků. Znovu se ve městech objevují vodotrysky, kašny apod. V mnoha městech dochází nejen k realizaci nových vodních prvků a rekonstrukcí stávajících, ale i k revitalizaci okolí vodních toků i toků samotných. Jedná se o opatření, díky nimž města získávají kvalitnější životní prostředí, atraktivní místa pro rekreaci a v neposlední řadě lepší ochranu proti povodním. Vzhledem k ekonomické situaci nemají venkovská sídla stejné možnosti jako města. Přesto by venkovský prostor neměl být opomíjen. Často zanedbané a neudržované vodní toky a plochy představují pro obce stejný nevyužitý potenciál a zároveň i rizika jako pro města. Otevírá se tak prostor pro návrhy zajímavých řešení. Takových, která mohou pozitivně ovlivnit životní prostředí obcí a správnou koordinací s úpravami ve městech mohou přispět ke zvýšení efektivity protipovodňových opatření.

Klíčová slova: Urbanistická a estetická kvalita, ekologie, protipovodňová opatření

Water Courses and Areas in Municipalities - Revitalization and Other Usage Possibilities

In this time we can see the tendency of refreshing of public places in the cities by renewal of water elements in our surroundings. Again waterworks, fountains, etc. appear in the cities. In many cities it happen to realisation of new water elements and to reconstruction of the current one, but also the revitalisation of the water streams surrounding and water streams themselves happens. These are steps due to them the cities get better living environment, attractive places for recreation and last but not least better protection against the flooding. In regard of the economical situation the country seats don't have the same opportunity as the cities. In spite of that the country space shouldn't be leave out. The water streams and pools, those are dilapidated or uncared very often, present the same unimproved potential and also the risks as for the cities. So the space for design of interesting solutions opens here. Such, as can influence the living environment of the villages positively and by the right coordination with the modifications in the cities can support increasing of efficiency of flood-protection working.

Keywords: Urban quality, aesthetic aspect, ecological aspect, flood-protection control

1 Úvod

V dnešní době začíná být kladen důraz na kvalitu životního prostředí a okolí, ve kterém žijeme. Stále častěji se setkáváme s revitalizacemi, přestavbami a rekonstrukcemi, ať už jednotlivých budov nebo větších částí sídelních celků. Stále častěji jsou také revitalizovány parky a plochy zeleně a s nimi související vodní prvky.

V západní Evropě je zcela běžné, že města uvolňují peníze ze svého rozpočtu na revitalizace i na výstavbu nových parků, s cílem vytvořit kvalitní a estetické životní prostředí pro své obyvatele. V České republice se tato snaha objevuje převážně ve větších městech. V poslední době, se vznikem různých grantových organizací, možností čerpání dotací, organizací soutěží (např. Vesnice roku apod.), jsou postupně revitalizována i menší sídla a obce.

Obrázky 1 a 2: Hammarby Sjöstad, Stockholm, Švédsko. Zdroj: cleanenergyawards.com, flickriver.com

Možná i díky systému přidělování financí, se malá sídla nedostanou k takovým finančním prostředkům a následné možnosti revitalizace alespoň části jejich území jsou značně omezené. Nicméně obce a venkov celkově jsou vyhledávaným místem nejen pro rekreaci. Relativně velké procento původně městských obyvatel se dnes stěhuje do obcí v okolí měst. S narůstajícím počtem stálých i přechodných obyvatel v obcích má smysl uvažovat o revitalizaci a vytvořit kvalitnější životní prostředí i v menších sídlech.

Právě vodní toky a plochy v obcích jsou vhodným místem pro zmiňované revitalizace.

2 Obce s vodním tokem

Vodní toky v obcích můžeme dělit dle velikosti (množství vody podle průtoku, šířky koryta), podle stupně regulace toku (úprava břehů, koryta, dna koryta, zatrubnění), případně podle místa, v jakém obcí protéká (okrajový tok, protékající středem obce,

v uzavřené zástavbě, ve volném prostoru). Dále lze toky rozdělit podle rizika možných povodní a následných škod, které by případné povodně mohly způsobit.

Obrázek 3: Revitalizace náhonu, Chrudim. Zdroj: vodavkrajine.cz

Obecné principy revitalizace vodního toku:

- Zpřístupnění toku veřejnosti a vytvoření rekreační oblasti / rekreačního místa
- Návrh parkové úpravy v okolí vodního toku, doplnění mobiliářem
- Zlepšení / zachování stávajícího stavu protipovodňové ochrany obce, okolí
- Zlepšení technického stavu koryta toku a staveb v blízkosti toku a na něm
- Zatrubněné toky, pokud je to možné, odkrýt a zpřístupnit

3 Obce s vodní plochou

Vodní plochy v obcích lze, obdobně jako toky, rozdělit do několika kategorií. Dle velikosti, technického stavu, plochy s odtokem / přítokem / bezodtokové, účelu využití (retenční nádrže, požární nádrže, chovné rybníky, atd.). U vodních ploch jsou možnosti revitalizace a následného využití o něco větší než u vodních toků.

Obrázek 4: Návesní rybník Ledce, Středočeský kraj. Zdroj: panoramio.com

Obečné principy revitalizace vodní plochy:

- Zpřístupnění vodní plochy veřejnosti
- Návrh parkové úpravy v okolí vodní plochy, doplnění mobiliářem
- Vyčištění vodní plochy a jejích břehů
- Zlepšení technického stavu břehů, hrází, prvků na vodní ploše

Využití možností samočištění vodních ploch (např. na principu biotopových jezírek)

4 Urbanistický obraz obce

Obrázek 5: Zlaté nábřeží a Karlův most, Praha. Zdroj: fotopraha.com

Většina sídel, ve kterých se nachází vodní prvek- plocha nebo tok, je s vodou charakteristicky spjata. Existují pohledy, panoramata, obrazy typické pro konkrétní obec. Jedná se o různé pohledy na nábřeží, odrazy ve vodní hladině. Tyto pohledy se sídla snaží „chránit“.

V České republice najdeme dostatečný počet měst i obcí s typickými pohledy. Většinou se jedná o upravená nábřeží s regulovanými toky nebo revitalizované vodní plochy.

Obce s neudržovanými vodními plochami a toky mají stejný potenciál jako výše zmiňovaná města. Případná revitalizace by mohla vytvořit nové atraktivní místo.

5 Voda v urbánním prostředí v zahraničí

Obrázek 6: Esso Headquarters Garden, Rueil- Malmaison, Francie, Gustafson-Porter. Zdroj: ggnltd.com

Trendy obnovy veřejných prostranství můžeme nejlépe pozorovat v zahraničí. Převážně v západní Evropě (Anglie, Francie, Holandsko, Švédsko, apod.) nebo v Americe (velká americká města např. New York, Chicago, apod.). V zahraničí nejsou neobvyklé velké urbanistické projekty týkající se náměstí, parků, vodních ploch a toků. Často vznikají velmi zajímavé, inspirativní a kvalitní realizace, které jsou dílem zkušených architektů. Většinou se jedná o architekty nebo kanceláře, které se specializují v oblasti urbanismu a krajinné architektury (landscape architecture).

V České republice bychom našli dostatek míst, pro která by se zahraniční projekty mohly stát inspirací. Nemusí se přitom jednat o nákladné a rozsáhlé realizace. Spíše jde o menší úpravy spojené s doplněním drobné architektury a mobiliáře (viz. např. obrázek 1 a 2), které místo zpřístupní veřejnosti a umožní, aby ho lidé mohli využívat.

6 Závěr

Téma vody na území obcí nebo měst, je velice široké. Vodní hospodářství, ať už přirozené přírodní nebo uměle člověkem vytvořené, je velice citlivý systém, který může reagovat i na drobné změny. Ať už pozitivně nebo velmi negativně. Je nutné zabývat se současně například ekologickými dopady jednotlivých úprav nebo zkoumat i možnost vlivu na protipovodňovou ochranu.

Zároveň není možné revitalizovat pouze jeden konkrétní prvek (pouze tok, plochu, nábřeží) bez návaznosti na okolí. Je proto vhodné spojit revitalizaci vodní plochy

nebo toku s úpravami okolí (hlavně parkové úpravy s doplněním městského mobiliáře). Případně s rozšířením na větší území obce a v podobném duchu upravit i zbývající veřejné prostory (parkové úpravy, sjednocený styl mobiliáře, navigační a informační systém, apod.).

7 Seznam použité literatury a pramenů

AMIDON, Jane. Moving Horizons: The Landscape Architecture of Kathryn Gustafson and Partners. 1.vyd. Basel: Birkhäuser, 2005. 207 s. ISBN 3-7643-2425-2

BESSMERT, Linda. Canal in Hammarby Sjöstad, Stockholm, Sweden [online]. 2009 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.flickriver.com/photos/bessmert/popular-interesting/>

GUSTAFSON, Kathryn. Esso Headquarters [online]. 1996 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: http://www.ggnltd.com/projects_detail.php?id=13

GUSTAFSON, Kathryn. Human Rights Square [online]. 1991 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: http://www.ggnltd.com/projects_detail.php?id=16

JOHANSSON, Lennart. Sjöstadsparterren and its surrounding block were awarded the Kasper Salin 2005 [online]. 2005 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.cleanenergyawards.com/typo3temp/pics/297ad10d24.jpg>

KONVIČKA, Miloslav. Město a povodeň- strategie rozvoje měst po povodních. 1. vyd. Brno: ERA, 2001. 219 s. ISBN 80-86517-38-1

Liniová protierozní opatření [online]. 2006 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: http://www.vodavkrajine.cz/index.php/navrhy-opatreni/opatreni/4/2#a_4

SOUKUP, Ladislav. Návesní rybník Ledce - prameniště Vlkavy [online]. 2011 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.panoramio.com/photo/47037525>

VITÁSEK, Michal. Karlův most ve zlaté [online]. 2009 [cit. 2012-01-08]. Dostupné z: <http://www.fotopraha.com/fotografie/zlate-nabrezi-karluv-most-259.html>